

अवकाळीच्या धुळवडीने पिकांची धुळधाण

राज्यभरात होळीच्या सणाची धुमधाम सुरू असतानाच जवळपास सत्तर पंचाहत्तर वर्षांनंतर होळीच्या दिवशी अवकाळी पाऊस पडण्याचा प्रचार घडला आहे. एवढेच नव्हे तर दुसऱ्या धुळवडीच्या दिवशीदेखील राज्याच्या अनेक भागांत गारपीट, वादळी वारे, विजांचा कडकडाट यासह दोन दोन तास सलग पाऊस पडल्याने गहू, हरभरा, मका, कापूस, द्राक्ष, कांदा, अशा कितीतरी पिकांची नासाडी झालेली आहे. अवकाळी पाऊस हा काही नवीन प्रकार राहिलेला नाही. परंतु चैत्र पाडव्याला थोडीफार वृष्टी करून हा अवकाळी पाऊस हजेरी लावत आल्याचे अनेक ठिकाणी सांगितले जाते. महाराष्ट्रात साडेतीन पीठापैकी एक असलेल्या समशुंगी गडावर चैत्राच्या सुरुवातीला हमखासपणे पाऊस पडतो आणि हा पाऊस गड धुवायला येतो अशी पारंपारिक समजूतही आहे. परंतु यावर्षी बऱ्याच ठिकाणी एकाच वेळेला अनपेक्षितपणे वादळ आणि गारांसह झालेल्या या पावसाने धुळवडीच्या दिवशीच उभ्या पिकांची धुळधाण केलेली पाहायला मिळते. यापूर्वी अगदी गणेशोत्सवाच्या काळात नेमक्या विसर्जनाच्या दिवशी पाऊस येणे, दिवाळीतल्या पाच दिवसांपैकी एखाद्या दिवशी तरी पावसाने हजेरी लावणे अशा गोष्टी घडत आलेल्या आहेत. मात्र आज जो होळीचा सण केवळ जागोजागी लाकडं, गोवऱ्या किंवा कचरा पेटवूनच साजरा केला जातो, त्याच दिवशी पावसाने काही ठिकाणी हजेरी लावून ही पेटलेली होळी विझवण्याचेच काम केले. किंबहुना त्या उत्साहावर पाणी फिरवले. विदर्भ, मराठवाडा, खांदेशात धुळे, नंदुरबार, कोकणात काही ठिकाणी तर पश्चिम महाराष्ट्रातल्या पुण्यासह दोन तीन जिल्ह्यांमध्ये पावसाने अचानक हजेरी लावली. विशेष म्हणजे या अवकाळी पावसात वादळी वाऱ्यांचे कारण विजेच्या कडकडाटाचे प्रमाण सर्वाधिक होते. अनेक जिल्ह्यांत बकऱ्या, मेंढ्या, कोंबड्या यांचेदेखील या गारपीटीने बळी घेतले आहेत. शेतकऱ्यासाठी पूरक ठरणारे हे पशूधनही या अवकाळीच्या तडाख्यात सापडले. होळीच्या उत्साहावर अवकाळी पावसाची अवकळा आल्याने लोकांचा हिमोड झालाच. परंतु नुकसानही मोठ्या प्रमाणावर झालेले आहे.

मुललेल्या पाण्यावर काही पिके येतात. काही प्रमाणात गहू, हरभरा, ही पिके महाराष्ट्रात अनेक भागांत घेतली जातात. ज्या शेतकऱ्यांकडे पाण्याची उपलब्धता आहे, त्यांच्यासाठी तर आताचा हा सगळा कालावधी गहू, ऊस, हरभरा, कांदा यासारख्या पिकांसाठी उपयुक्त असतो. पश्चिम महाराष्ट्र, नाशिक, जळगाव, या भागात केळी, ऊस आणि द्राक्ष, विदर्भात मंत्र, सोयाबिन, यासारखी पिके घेतली जातात. तर कोकणात या कालावधीत आंब्याचा मोहर आलेला असतो. परंतु अशा अचानक कोसळणाऱ्या आणि वादळवाऱ्यासह येणाऱ्या अवकाळी पावसामुळे हातातोंडाशी आलेले पीक नाहीसे होते. वेधशाळांनी जरी अंदाज व्यक्त केलेला असला तरी ही पिके वाचवण्यासाठी कोणतीही उपाययोजना करता येत नाही हे त्यातले वास्तव आहे. महाराष्ट्रात तर दरवर्षी किंबहुना दर महिन्याला आता या अवकाळी पावसाचे धैमान पाहायला मिळते आणि ठिकठिकाणी शेतकऱ्यांना मोठ्या नुकसानीला तोंड द्यावे लागते. अगदी पीकविम्यासारखी सोय असूनदेखील त्याचा उपयोग होत नाही. एकीकडे या अशा प्रकारच्या नैसर्गिक आपत्ती आणि दुसरीकडे कांदा, टोमॅटो, भाजीपाल्याचे अचानक कोसळणारे भाव शेतकऱ्याची कसोटी पाहताना. विशेषतः हे सामान्य शेतकरी आहेत, त्यांच्याकडे फार मोठी शेती नसते किंवा त्यांची आर्थिक क्षमताही साधारण स्वरूपाची असते. त्यांना मोठ्या नुकसानीला तोंड द्यावे लागते.

शेती हा कष्टसाध्य उद्योग

अनेकांच्या म्हणण्याप्रमाणे यंदा प्रथमच होळीच्या काळात आलेला हा अवकाळी पाऊस गांधीयाने लक्षात घेतला पाहिजे. हवामानात बदल होतो आहे. तापमानात वाढ होते आहे. समुद्राची पातळीदेखील वाढू लागली आहे. अशी एक ना अनेक हवामान किंवा पर्यावरणासंबंधी कारणे सांगितली जातात. या सगळ्या प्रकारांना नैसर्गिक आपत्ती असे संबोधून सरकारी यंत्रणा जबाबदारी झटकत राहताना. परंतु व्यापक अर्थाने विचार केला तर भारतासारख्या कृषीप्रधान देशात ज्याच्यावर साठ टक्के लोक उपजिवीका करतात, त्यांचा विचार करताना या अवकाळी पावसापासून शेतीला कसे वाचवता येईल, असा विचार झाला पाहिजे. विकसित होणारे तंत्रज्ञान त्यासाठी उपयोगात आणले पाहिजे. वेधशाळांकडून उपलब्ध होणारी माहिती ही जरी सहाय्यभूत ठरत असली तरी ती शंभर टक्के खात्रीची आहे असे म्हणता येत नाही. म्हणूनच पावसाळ्यानंतरच्या काळात बदलत्या पर्यावरणाचा विचार करून शेती करण्याचे तंत्र विकसित करावे लागेल. शेतकऱ्यांची हजारां रुपयांची गुंतवणूक असते. सलग काही महिन्यांचे परिश्रम, कष्ट त्यामागे असतात. पिकाची पेरणी, त्याच्यासाठी खताची तजवीज, जंतुनाशकांची फवारणी एकूणच पिकांचे संवर्धन करण्याकरिता बऱ्याच प्रक्रियांमधून शेतकऱ्याला जावे लागते. थोडक्यात सांगायचे तर शेती हा एकूणच कष्टसाध्य उद्योग आहे आणि ते कष्ट केवळ अवकाळी पावसाच्या लहरीपाणामुळे मातीमोल होता कामा नये. शेतकऱ्याला या अवकाळी पावसापासून संरक्षण मिळण्याची आवश्यकता आहे.

पंधरा वर्षांत बदललेले वातावरण गेल्या दहा-पंधरा वर्षांचा जर आढावा घेतला तर या अवकाळी पावसाचे प्रमाण दरवर्षी वाढत गेल्याचे लक्षात येते. म्हणजे अगदी चुकूनमाकून वर्षातून एखाद दुसरा अवकाळी पाऊस, चक्रीवादळ अशा प्रकारच्या घटना घडत असत. परंतु अलिकडे मात्र त्याचे प्रमाण आश्चर्यकारकरित्या वाढले आहे. आणि आता तर वर्षातून जवळपास प्रत्येक महिन्यात सरासरी कुठे ना कुठे हा अवकाळी पाऊस पडल्याचे पाहायला मिळते. म्हणूनच गंमतीने त्याला अवकाळी न म्हणता बारमाही पाऊस म्हणण्याची पाळी येते. यातला गांधीयांचा भाग असा आहे की, भारत हा कृषीप्रधान देश आहे. त्या त्या राज्यामध्ये भौगोलिक परिस्थितीनुसार शेतीची वेगवेगळी पिके होतात. पावसाळ्यानंतरचे तीन चार महिने हे रब्बी पिकांचे असतात. ज्यामध्ये जमिनीत

सुविचार विलास कोळेकर खंडाळा, रत्नागिरी. मोबा. ९४२२४२०६११

पंचांग बुधवार, ८ मार्च २०२३ शक १९४४ शुभकृतनामसंवत्सर फाल्गुन कृष्ण प्रतिपदा * नक्षत्र : उत्तरा फाल्गुनी

बृहन्मुंबई महानगरपालिका ई-निविदा सूचना निविदा प्रपत्र क्र. ई-निविदा क्र. ७२००४९८६६

मुंबई इंडियन्सने आरसीबीचा १ गडी राखून केला पराभव मुंबई मुंबई WPL मुम्थी मंधाना हिच्या आरसीबी संघाचा मुंबई इंडियन्सने अक्षरशः धुव्या उडवला.

'नवाकाळ'ला १०१ व्या वर्षात पदार्पणानिमित्त हार्दिक शुभेच्छा मार्केटचा इतिहास ज्युवा मुंबईतून सर्व घाऊक भाजी मार्केट १९ फेब्रुवारी १९९६ रोजी नव्या मुंबईत स्थलांतरित झाली.

जाहीर सूचना सर्वसाधारण जनतेस याद्वारे सूचित करण्यात येते की, बँक ऑफ बडोचा, कफ परेड शाखा श्री. बेहारी एल. इब्राहीम यांच्या नावे असलेली निम्न उल्लेखित मालमत्ता तारखे मधून स्वीकारण्यास इच्छुक आहे.

ई-निविदा सूचना चंद्रपूर महा आण्णिक विद्युत् केंद्र महानिमिती, खालील निविदांसाठी रूपांतरित केली प्रक्रियेमध्ये भाग घेण्याकरिता प्रतिष्ठित आणि अनुभवी कंपन्यांकडून प्रस्ताव मागवित आहेत.